

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת וארא
תשפ"ב

גיליון מס' 569

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

צילום: חיהל קוק

Kohel Cook Photographs

והסביבה כולה; ואף טרד את מנוחתם.

השיח - ככל הנראה - התחיל עם טונים וצעקות, מה שהוביל - מטבע הדברים - לשיח דומה מהצד השני. וייהום כל האזור.

ביום מן הימים החליט אחד השכנים שכבר נמאס. הוא הציב רעל ליד הכלב, וזה מת כעבור זמן קצר.

ומה היה התוצאה? ניחשתם נכון: הנער הסורר, קנה כלב אימתני פי-כמה ("בגודל חמור" בלשון המעיד).

הרעל - מתברר - לא המית את הכלב. הוא רק הגדיל אותו...

4.

בכל דילמה בחיים - כאמור - כדאי שונהג בכגרות ובאחריות ונשאל את עצמנו - עם פנים למראה ויד על הלב - האם הפרק השני בסיפור יהיה זה שציפינו אליו. דיבורים בדציבלים מיותרים, עלולים להוביל לתוצאה שממש לא ציפינו אליה. "נחילים נחילים" - במקום צפרדע אחת. לא רק החיים ביד הלשון.

אנחנו מודעים לכך. כמו המצרים הזועמים - גם אנחנו בעידנא דריתחא עלולים לתייג ילד שליילית למרות שאנחנו יודעים שאנחנו מחבלים בנפשו לטווח-ארוך; לסטור לילד כי אנחנו עייפים. אבל התוצאות יהיו רק "נחילים-נחילים".

חיוביות הן לא יהיו.

בנו בהכאת אביו.

ההכאה הזו - לא תוביל לפתרון הבעיה. היא רק תעבה אותה. הכאה לבן גדול - שחש 'עצמאי' - חוזרת כבומרנג לאב שהופל לאומלל.

במקום "חינוך", הוא השיג את ההיפך. זה הפרק ב' בסיפור הזה.

בדיוק-בדיוק כמו הצפרדע המוכית, שמגיבה בעוד נחילים-נחילים. ככה לא מסלקים את הצפרדעים מהנוף; כך מרבים אותם.

הכאה לילד גדול לא משקיטה אותו; אלא יוצרת "נחילים-נחילים" -

3.

תשמעו סיפור ששמעתי לאחרונה מכלי ראשון.

אל פתחו של אחד הרבנים בערים החרדיות הגיעה סיפור על נער שסר מהדרך ורכש כלב - לא בהכרח שכן טוב באזורים חרדיים.

הכלב האימתני, הטיל חיתתו על השכנים

”

... הכאה לבן הגדול - לא

יוצרת חינוך. להיפך. היא

חוזרת אלינו כבומרנג. הבן -

שחש 'עצמאי' - יתרחק עוד

יותר ויוכיח לנו שהוא לא

בשליטתנו שלנו”

חכת כלב

השכנים שניסו להסות את

הכלב האימתני בחצר השכן

1.

ותעל הצפרדע. צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתות נחילים נחילים (שמות חב, ב וברש"י שם)

דומה אפוא שנשמע כאן מסר נוקב מהצפרדעים ההולכים ומתרבים. הם לא השמיעו רק קול קרקור; כי אם קול נוסף:

אם תכו את בני ישראל ותשעבדום בעבודה קשה - לא תגרמו להידלדלותם. אדרבה - "כאשר יענו אותו - כן ירבה וכן יפרוץ".

אצל עם ישראל, ההכאה רק גורמת לפריחה מחודשת.

עם ישראל יודע להפוך משבר להזדמנות.

2.

למעשה, המסר של הצפרדע - הוא גם מסר פשוט ומופלא כאחד - לחיים.

בכל דילמה שעומדת לפנינו אנחנו צריכים לשאול את עצמנו בכנות מה יהיה ה: פרק ב' בסיפור. לאן כל זה יוביל.

"מכה לבנו גדול" - קובעת הגמרא (מועד-קטן טז, א) עובר באיסור "לפני עיוור", כי מכשיל את

הפנקסו של מהנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

חסע אל הנפש:

"כמים הפנים לפנים"

- ככולם נשירה!

הרה"ג רבי שלמה ריין שליט"א

במסגרת תפקידי בארגון 'לב שומע' מגיעים אלי לפגישות מספר רב של בחורים, וברוב המקרים אני משתמש עם ה"כמים הפנים" ואני רואה בחוש שזה עובד פלאים.

היו הרבה מקרים שאנשי הצוות או ההורים שלחו אליי בחורים ואמרו לי: "זה בחור שלא נותן אמון באף אחד, אין סיכוי שתצליח להוציא ממנו מילה", ועוד משפטים מהסוג של: "דע לך הוא אגוז קשה לפיצוח".

כשאני מקבל מקרה כזה, אני עושה עם עצמי איזושהי עבודה קטנה קודם, זה לוקח לי דקה, ואני משנן לעצמי את העקרונות שר' שלמה לימד אותנו עם ה"כמים הפנים לפנים", את הגמרא ביכמות דף קי"ז של ה"כמים פנים לפנים", מה שכתוב שם ברש"י: "אם הוא אוהב את זה גם זה הוא אוהבו ואם הוא שונא את זה גם הוא שונאו".

ולפני שהבחור נכנס אני מחדיר לעצמי שיש בבחור הזה מעלות וייחודיות נפלאה. ואז כשהוא נכנס אני מתחיל לזרום בשיחה חופשית ואף פעם אני לא יודע להיכן זה יוביל, וברוב גדול מאוד של המקרים זה

עובד.

ואז - בסוף הפגישה - כשאני שואל את הבחור

שאלה מאוד ישירה: "האם אתה מתחרט שהגעת לפה?" והוא עונה: "אני לא מתחרט". יש בחורים שבאופי שלהם לא יענו תשובה ישירה אלא יתחילו להגיד ולגמגם: "מה...". והם מתחמקים מתשובה.

אבל תמיד רואים שמשוהו מזויק להם באור הפנים, וגם כשהוא מוכך והוא לא עונה - אתה רואה בתשובה שלו ואתה מבין ורואה עוד פעם איך שה"כמים הפנים" הוה עובד בצורה נפלאה.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

בצירה בשדה הגוי בשביעית

כבר לפני מספר חודשים עסקנו בהרחבה בדברי הירושלמי (פרק ח' משנה ו') שאין בוצרין בשביעית כדרך שבוצרין כל השנים, ויש לשנות במה שאפשר (ראה רמב"ם בפירוש המשניות).

בשעת נקטנו כי העיקרון דומה למה שלמדנו גם לגבי האיסור לשקול פירות שביעית במידה, משקל ומניין כדרך שאר השנים, דין הנובע מעניין קדושת הפירות - שבכך שנוהגים בהם מנהג פירות רגילים, הרי זה בחינת "מנהג חול" וביזיון לקדושת שביעית. (יסוד זה כבר הזכרנו מספר פעמים, למשל לגבי הכנסת שמן לבית המרחץ ועוד, ראה ירושלמי פרק ח' סוף הלכה ב').

ברם, ייראה שכך למד מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל. דהנה בידיע הוא מה שייסד בהיכלי תורה (ראה בהרחבה בספר 'מעדני ארץ' סימן ד' וכמו כן בקונטרס אחרון מקדם לעדן' מה שנו"נ עם הגאון רבי ישעיה ווינוגרד זצוק"ל) כי למרות שהגמרא במועד קטן (ג, א) כרכה את ארבעת איסורי המלאכה בשביעית מהתורה - חרישה, זריעה, זמירה ובצירה בחדא מחתא (ולמעין שם ייראה שהגמרא מקשרת בין המלאכות - למשל בין בצירה לקצירה, הרי אין זה אומר ששורש איסורם אחד. ובעוד ואיסורי חרישה וזריעה מוגדרים כ"עבודת הארץ" ואסורים משום כך, הרי שזמירה ובצירה, שהם מלאכות הקשורות לאילן-לפירות, אסורות משום קדושת הפירות. בהתאם לכך - מצביע הגרש"ז - יהיה איסור לבצור בפירות שביעית גם בשמינית (שכן לא מדובר כאן באיסור הקשור ל"עבודת הארץ" - מה שנוהג רק בשביעית עצמה כמוכן), ומאידך - יהיה מותר לבצור בשנה השביעית עצמה בשדה של גוי לדעת הבית יוסף שאין קדושת א"י בפירות נכרי. (וראה שם שהסביר שגם לדעת המבי"ט שכן מחמיר יש לנקוט להקל במקרה דנן).

והנה בפשטות, יסודו, המבוסס על דברי הרמב"ם ועוד, טעון ביאור. דהנה לכאורה הדבר תלוי בשאלה האם האיסור בשביעית הוא על האדם - בחינת "למען ינוח" או על הקרקע - בחינת "שביתת הארץ" (וראה ראשונים בגמרא עבודה זרה טו, א בנושא וכן מנחת שלמה למשניות שביעית פרק ד' הלכה א'). והנה אם נאמר שהדין בשביעית על הקרקע, שפיר יש לומר שבצירה היא דין על הפירות עצמם, ובהיות הפירות של גוי - הדבר מותר.

אכן אם האיסור בשביעית הוא על האדם, סוף-סוף האדם לא נח ועושה מלאכה בשביעית. אולם בפשטות יש לבאר כוונת הגרש"ז, שאף אם האיסור על האדם, כל האיסור נסוב על "עבודת קרקע" אולם זמירה וכדומה, אסור רק מדין הפירות, ובהיות והפירות של הגוי - מותר הדבר.

ומה שחרישה וכדומה כן אסורה בשדה הגוי, י"ל בפשטות שגם אם לגוי יש קניין בארץ, הקרקע בוודאי נשארת של ארץ ישראל, וכל הנגזר הוא רק על הפירות (מצאתי בהרחבה בספר 'אבן ישראל' - הלכות מאכלות אסורות; הגר"ח על הרמב"ם הלכות תרומות פרק א' הלכה י'). ויש עוד מקום ללבן נדון זה של בצירה בשדה הגוי לפי הירושלמי. על כך

בנין ה"כמים הפנים לפנים" אני רוצה להוסיף ולהרחיב שר' שלמה לימד אותנו שזה לא רק בחינוך, אלא בכל מצב.

כשאתה רוצה להגיע עם בני אדם למערכת של הישגים, כשאתה בונה אמון ע"י שההרגשות החיוביות שבתוכך יעברו אל השני - זה כלי אדיר שישפיע על השני בהחלטות שלו.

אבל אם אתה תבוא אליו כעוס ותובעני הוא יוכיח לך שהוא זה המחליט ויהיה לו התנגדות והוא לא יוכל לוותר לך. אבל אם אתה תקרין לו שהוא בן אדם מאוד נדיב - אז הוא יהיה נדיב!

ר' שלמה אמר שה"כמים הפנים לפנים" לא צריך להיות דוקא במצב שאחד יושב מול השני, זה יכול להיות גם מעבר לים, ההרגשות עוברות בלי שום סיבה הגיונית שתסביר את זה. כל ההרגשות שיש בכך עוברות לשני. וזה חידוש אדיר שבדקתי אותו עם תלמידים אצלי וזה פשוט עובד.

מתוך שיחה בפני תלמידו של הרב הופמן - הרב מאיר שמחה שטיין שליט"א. ראה אור בחודש אלול תשע"ט.

"כל יום הייתי ניגש מאחורי הקיר לשמוע מה עושים".

"מה ראית?"

"זה מה שאני רוצה לשאול. שמעת שמדברים איתו לפתוח כולל, מה הוא? גביר?"

"לא ולא, אין לו כלום, אני שולח לו מזון", השיב הסבא.

"האם הוא בעל השפעה על אחרים?" - המשכתי לשאול.

"לא ולא, הוא חולה ל"ע, ולא יכול להוציא הגה מפיו".

"אז מה הסבא מדבר איתו?" - תהיתי.

השיב הסבא: "תראה, מה יש לאדם זה בחיים. ממון אין לו, בית לגור ומשפחה אין לו. יד ה' היתה בו, רח"ל. הדבר היחידי שהוא יכול לעשות, זה לרצות להקים כולל. הוא לא יכול להקים כולל. אבל הוא יכול לרצות! את הדבר היחיד הזה אני גם כן אמנע ממנו!"

(על-פי הספר: 'סברי מרנן' חלק ב, עמ' ת"ג; מתוך הספר החדש 'עלות השחר' מאת ידידי המחנך הנודע הרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א)

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

ה'כולל' בברלין

תלחידו של 'הסבא חסלבודקא' הצטרף לנסיעתו לברלין << מה הוא שמע שם, מאחורי-הקלעים?

סיפר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, מה שסיפר לו חמיו רבי מאיר חדש זצ"ל:

בעודי תלמיד בישיבת סלבודקה, קרא לי פעם הסבא מסלבודקה, וסיפר לי שהוא נוסע לשבוע-שבועיים לברלין לשאול ברופאים.

אמרתי לו: "גם אני נוסע".

והסבא אמר לי: "אל תדבר שטויות".

אולם רבי מאיר, שהיה דבוק ברבו, לא יכל להתאפק, והחליט בכל זאת לנסוע אחריו לברלין.

משהגעתי - המשיך רבי מאיר - הצלחתי איכשהו לאתר את אכסנייתו של הסבא, אולם לא העזתי להראות לו את פני. חיפשתי איפוא מקום, הסתתרתי מאחורי קיר, שאוכל לראות במעשיו.

ראיתי את הסבא יושב, ולפניו יושב אדם בכסא גלגלים, והסבא מדבר אליו, והאיש מנענע בראשו כל הזמן. ולא שמעתי מה אמר.

למחרת הגעתי שוב, ושוב ראיתי את הסבא מדבר עם אותו יהודי, והצלחתי לשמוע שאמר: "אתה יודע, כמו שיש לב שהוא מרכז של האדם, יש גם מרכז של האומה הישראלית. והמרכז הזה זהו מקום תורה. צריך לפתוח 'כולל', ואיפה? בברלין!".

למחרת החלטתי, יהיה מה שיהיה, אני חייב להראות את פני לסבא.

הוא קיבל את פני בחיוך, ושאל אותי: "מתי באת?"

"לפני כמה ימים".

"מה עשית?"

בשורה למאות רוכשי הספר 'דַרְכּוֹ' בצפת:

כדי למצוא רעיון טוב לשולחן שבת - לא צריכים לעבוד בפרך!

יְהִי אֹר: עם תחילת ספר שמות, הסופר הצפתי הרב אברהם י. פרידמן מזמין אתכם למסע מלא עומק, לב והשראה על חיינו לאור הפרשה, בספר החדש 'פרשת דַרְכּוֹ'!

הספר החדש מלווה באורים מושכי-עין מפרי מכחולו של אמן האיור רפאל דרוק

מחיר השקה: **20** ₪ בלבד
המהדורה מוגבלת!

עדיין ניתן להשיג את הספר 'דַרְכּוֹ'!

ניתן להשיג במכון 'בלבבי' - יהדות מלב אל לב'
פלא': 0504116867 (מתקבלות הזמנות מרוכזות)

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

מלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

שובבי"ם - נעים להכיר [ב']

מה מיוחד בימים האלו של חומש שמות? ומה העבודה הייעודית המיוחדת לימי השובבי"ם? << כמה דברים נוספים שלא ידעתם על ימי השובבי"ם - שהכל מדברים אודות שגב-קדושתם >> מתוך הקובץ המופלא 'שירת משה' << "ארפא משובתם, אוהבם נדבה"

בנואנו לכאר במקצת את מהותם של ימים אלו יש לנו להקדים שיסודו ושורשו של עניין השובבי"ם הרי הוא גנוז וטמון בגנוזות ונסתרות התורה בדברים עמוקים ונעלמים אשר כמוכן שאין לנו בהם כל הבנה והשגה (ומשמיה דרבינו האר"י ז"ל איתא שישנם מצוות ועניינים אשר הינם גבוהים וטמירים עד מאוד עד כדי שאינם יכולים להתלבש אפילו באותיות התורה, ועל כן לא נתפרשו בתוה"ק בפירושו, וכעניין הערבות בהושענא רבה, ההקפות בשמחת תורה, ימי השובבי"ם ועוד, והם יונקים מקדושת הגוויל החלק המקיף את האותיות כולם, ובשובבי"ם ישנה בחינה יותר גדולה שכל עיקרם של ימים אלו לא מוזכר כלל בתורה) אשר על כן נתעסק בקצרה רק ברובד הפשוט והבסיסי של עבודת אלו הימים כפי הנצרך לנו והנדרש ממנו - בני התורה.

יסודם של ימים אלו בהררי קודש הוא ונזכר כבר בשבולי הלקט ובלבוש ובעוד קדמונים רבים, אכן את עיקר תפוצתם והבהרת עניינם בהרחבה קבלו בימי וע"י רבינו האר"י ז"ל וגוריו, ותכנם בקצרה כך הוא:

שבארבעים ושניים ימים אלו (שהם כנגד מ"ב ערי מקלט המיועדים לרוצח נפש (שהוא כדוגמת זה העוון) וכנגד מ"ב התיבות אשר ב'אנא בכח' ובכל יום מאירה תיבה אחת, וכן כנגד מ"ב התיבות אשר בפרשת 'ואהבת', שעניינה להגביר את האהבה דקדושה כנגד האהבות הזרות שהם שורש גגם זה, ואיתא בשם רבינו האר"י שבכל יום ויום ובכל לילה ולילה מימי השובבי"ם ישנה הארה ותיקון אחר, ומ"ב כפול שניים שהם הימים והלילות הינם בגימטריה פ"ד כנגד פ"ד תעניות, וכמו"כ הם ו' שבועות כנגד מידת היסוד שהיא המידה השישית ובשנה מעוברת נוספים ב' שבועות כנגד ח' ימי המילה (שבהם קורין אנו בסדר קריאת התורה את הפרשיות שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו ומשפטים (ובשנה מעוברת נוספים גם כן פרשיות תרומה ותצווה) נשפע שפע גדול ועצום מאוד של כח התשובה ובימים אלו יש באפשרותנו לתקן כל הפגמים כולם ממש, ובפרט את אלו אשר לא מספיק להם את מסלול התשובה הרגיל כאשר בראשם הם פגמי הקדושה. וזאת משום שקריאת אלו הפרשיות מעוררת את הזמן של שיעבוד מצרים, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, ימי הספירה וההכנה לקבלת התורה, ואת עצם קבלת התורה במעמד הר סיני על כל הכלול בהם, (ובשנה מעוברת אף את פרשיות בניית המשכן - 'ושכנתי בתוכם') - בתוך כל אחד ואחד - שהוא תכלית קבלת התורה).

והשייכות בין פרשיות אלו לתיקון הקדושה היא שהנה עיקר מטרת הירידה למצרים - ערוות הארץ - (הסיבה הפנימית לזה הייתה בשביל לתקן את פגמי הקדושה של אדם הראשון) ועל כן עיקר הגזירה של פרעה הייתה על הזכרים וכפי שגילו לנו רבותינו שכאשר עשה אדם הראשון תשובה על החטא דעץ הדעת ופירש מאשתו ק"ל שנה (כדאיתא בעירובין) נוצרו כתוצאה מפרישתו זו נשמות וכו' שהוצרכו לקבל תיקון ובתחילה התלבשו נשמות אלו בנשמות דור המבול ודור הפלגה אכן הם התקלקלו והשחיתו את דרכם ולא תוקן העניין, ועל כן התלבשו אלו הנשמות בנשמות כלל ישראל היורדים למצרים, וצורת התיקון נעשתה ע"י קושי השעבוד בחומר ובלבנים שזה יזככם, צירפם ותיקנם בבחינת כור הברזל עד כי תקנו הכל.

וזהו הביאור הפנימי במה שמצינו שעשו כלל ישראל את מצרים כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דגן שרומז הדבר אל העניין הזה והיינו שזכו והעלו את כל אשר נתפזר ותקנו לגמרי את כל ניצוצות הקדושה.

עוד על העצות לעבודה הפרטנית לימים אלו - בגיליון הבא. ניתן להשיג את הקובץ 'שירת משה' - בשליחת מייל בקשה למערכת.

133 שנה להסתלקות הרש"ר הירש זצ"ל:

"אסור לנו לחבוק ידיים ולשתוק.."

זעקתו הנוקבת של מציל יהדות גרמניה - עודנה מהדהדת << ציטטה

כל מי שיש בו כשרון כתיבה או דיבור ולא ניצל את כשרונו כדי לכתוב או לדבר אל הציבור, הרי הוכיח בזה שאין בו העוז לפעול למען ענין קדוש, אשר מחובתו להקריב אפילו את חייו בעדו, והריהו מתחייב אפוא בנפשו על ביטול מצווה נעלה זו. כאשר מדובר בעניינים כה חשובים וקדושים, חובה על כל אחד לפעול בכל כוחותיו וכשרונותיו, ללא כל השתמטות.

אם תקופתנו עומדת בסימן של ריבוי-כתיבה, הרי עלינו לנצל גם את האמצעי הזה בכל יכולתנו וכושרנו. בתחום זה עדיין דלים אנו מאוד.

מן הצד שכנגד מציפים אותנו במבול של ספרות, ואנחנו כה ממעטים לכתוב. בזמן שהם מרחיבים את הדיבור ואת הכתיבה על כל דבר קטן, אסור לנו לחבוק ידיים ולשתוק בנוגע לעניינינו הנעלה והנשגב. שתיקתנו עלולה להתפרש על-ידי האחרים, כאילו ענייננו כבר ירד מעל הבמה הציבורית וכבר עבר עליו הכלח..

והרש"ר ממשיך בזעקתו הכאובה:

האמנם כה מזלזלים אתם בערכה של דעת-קהל זו? האינכם סבורים כי ענייני היהדות הנאמנה היו מוצאים יותר הד בלב הדור אילו במשך עשרות השנים האחרונות לא הייתם מתכנסים בתוך עצמכם ולא הייתם נרתעים מלהשמיע מילה אחת בפומבי? האינכם סבורים כי אדישותכם זו גרמה לכך, שגם הדעות המעטות שהשמענו מפעם לפעם היה להן צליל כה מוזר ומשונה באזני האדם מן החוץ, כך שלא היה להן כל סיכוי של השפעה?

(מספרו: 'במעגלי שנה' - חלק ג', חודש אייר, עמוד קס"ג. תודות לבה"ח אליה סופר הי"ו שהביא הדברים)